

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

V Ljubljani 29. januarja 1890.

Obsog: Razmnožitev trt s popi. — Črtica o kmetovalčevem izobraževanju. — Šolski vrtovi. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novi čar.

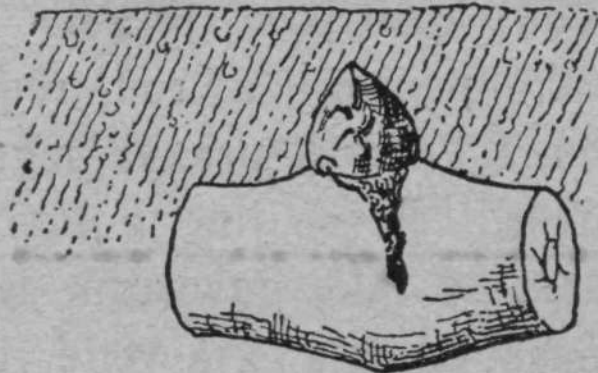
Gospodarske stvari.

Razmnožitev trt s popi.

Trte so uže od nekdanj razmnoževali tudi z popi, seveda je bilo to vedno vrtnarsko delo, zato priobčujemo članek o njem v temu listu.

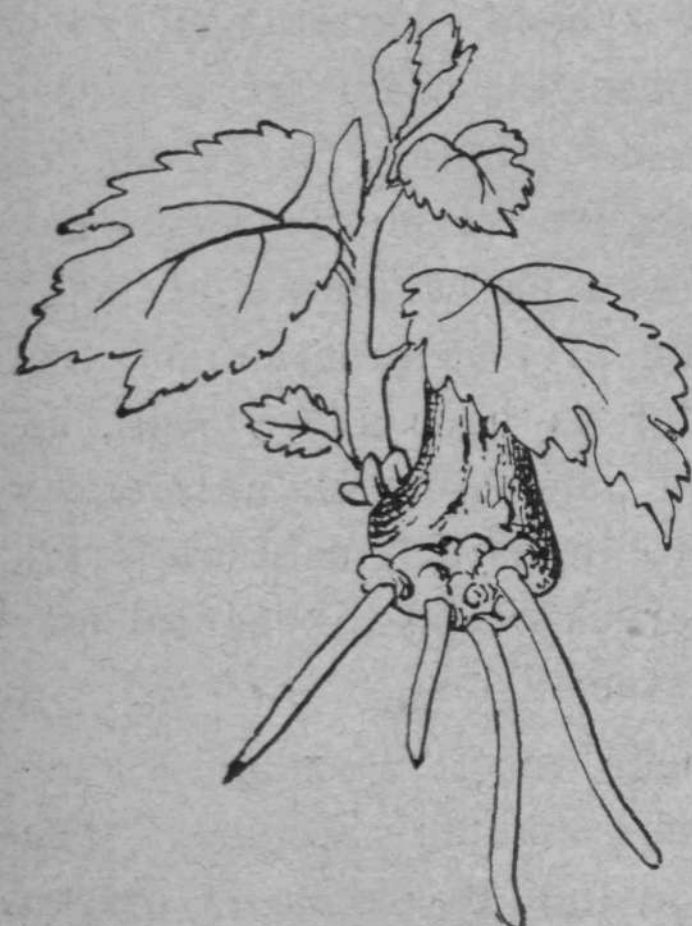
Podoba 1.

Podoba 2.

Proti trtni uši je najboljše sredstvo ameriška trta, in ker so nje sadike zelo drage, zlasti nekaterih redkejših vrst, zato je važno poznati sredstva, s katerimi se trte hitreje razmnožujejo. Tako sredstvo je razmnožitev s popi.

V strokovnem listu „Allgemeine Weinzeitung“ poroča nekdo o razmnožitvi trt s popi to le: Ker nisem imel rastlinjaka niti gnojne grede, pomagal sem si tako le: Naredil sem jamo, veliko do polovice okna in 60 cm globoko. Po voglih sem zabil kole, na nje postavil okenski okvir, v jamo, natlačil 50 cm najdebelo gnoja, po vrhu pa dejal nekoliko prsti. Zunaj sem zamašil okvir od vseh strani s konjskim gnojem. Očesa s kolenci sem odrezal kakor kažeta podobi 1. in 2.,

Podoba 3.

ter jih vsadil v lonce z peščeno gozdno zemljo. Lonce sem postavil v gori popisano gnojno gredo, vsakega posebe pokrival s šipo in gredo toliko časa zakrival, da je bila temna, dokler niso očesa pognala. Kadar pa so bila pognala, zračil sem gredo večkrat, čez 8 do 9 tednov sem pa lonce postavil na plano. Dokler so lonci v gredi, treba jih je pridno zalivati.

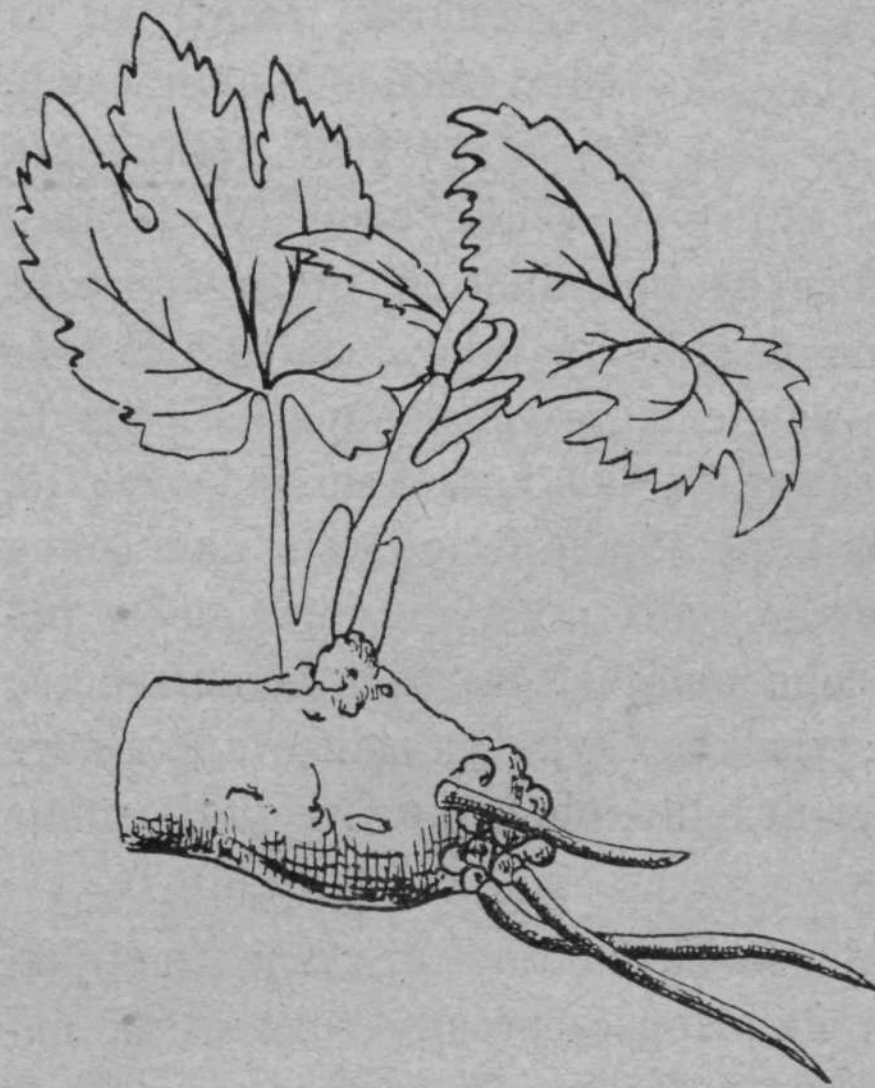
Vsajena očesa naredenavladno uže prvo leto poganjke po 40 do 50 cm dolge, kateri dajo porezani dobre razanice. Ako pa je bil poganjek prekratek, pa presadi trto jeseni v večilonec in je odreži do enega očesa.

Podoba 1.

kaže oko, katero je bilo navpično vsajeno, podoba 2. pa vodoravno vsajeno.

Podoba 3.

kaže, kako se nav-

Podoba 4.

pično vsajeno oko, in podoba 4., kako se vodoravno vsajeno oko ukorenini. Vse te podobe so risane po naravni velikosti. Podoba 5. kaže enoletno ukoreninjeno oko v polovici naravne velikosti risano.

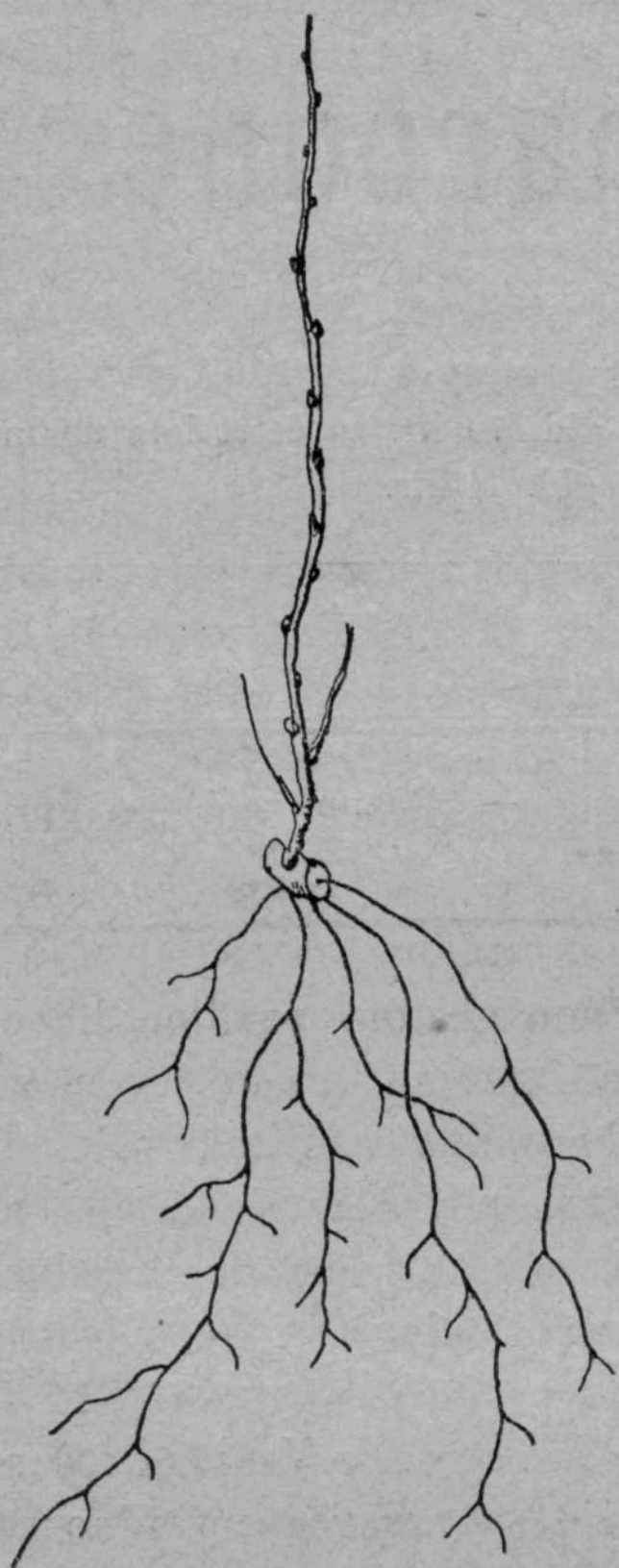
Črtica o kmetovalčevem izobraževanju.

I.

Opazujoč človeštvo in pogoje njegovemu obstanku, spoznamo konečno neovržno resnico, da je kmetijstvo

Prvi in najvažnejši pogoj človeškemu obstanku. Komaj pride človek na svet, potrebuje že hrane, in ta potreba ne neha prej, dokler se mu ne pretrga nit življenja. Hrano pa prideluje kmetovalec. Kmetovalec torej mora obstati najdalje, ali pa vsaj toliko časa, kolikor drugi

Podoba 5.

stanovi. Kmetovalec pa ni samo kot pridelovalec hrane neogibno potreben ud človeške družbe, ampak daje tudi mnogo surovin obrtu, da jih predelava. In slednjič je kmetijski stan tudi podloga človeškemu obstanku, ker dopolnjuje tudi drugim stanovom prepičli naraščaj. Jasno je torej, da bode človeštvo tem laže izhajalo, tem bolje se počutilo, čim trdnjša mu bode podloga, čim trdnjši bode kmetijski stan. In kakšen je ta stan v resnici!? Po mnogih krajih niti približno tak, kakeršnega bi si želeli. Pridela malo, in še ti pridelki so mnogokrat slabi ter nimajo cene; davki pa vedno rastejo. Od tod prihaja, da kmetovalec nima kje denarja jemati in da vedno toži o slabih časih. Saj se pa tudi res nahaja v veliki bedi. V skrajnji sili zateče se v gozd, če ga ima, in tudi njega opustoši, ali pa išče denarja na posodo, in tako čedalje bolj leze v dolgove, iz katerih se ne more več izkupati. S čim to neha, ni treba mi praviti. Ako vprašamo po vzrokih, pojavi se nam jih cela kopa. Slabo letino daje nam slaba in slabo obdelana zemlja, ali pa uimi (vremenske nezgode i. dr.); nizke cene dela večidel tuja konkurencija, pa tudi slabo blago; visoke davke pa zahtevajo mnoge in mnogotere državne, deželne, občinske, pa tudi osobne potrebe itd.

Mnogo bi se dalo še povedati o tej važni kmetijski reči, a tukaj mi tega ne pripušča prostor, niti ni za nadaljnjo razpravo neogibno potrebno. Zadosti je, da vsakdo spozna, da niso kmetovalci res nič kaj trdni. Ako pa je tako, treba bode gledati, da si opomorejo, da si oboljšajo žalostno svoje stanje; treba je, da napredujejo, da se uče. Toda reci kmetu, naj to ali ono opusti ter naj tako in tako dela, ker bode bolje; gotovo ti odgovori, da sta tudi oče in stari tako delala, pa se jima je bolje godilo, nego se godi njemu. Mož ne ve, da se s tako izpovedjo sam obsoja. Če so naši predniki ob enakem gospodarstvu bolje izhajali, nego izhajamo mi, gotovo so bile takrat

gospodarske razmere drugačne, nego so sedanje. Če pa smo prišli v drugačne razmere, treba je tudi drugače ravnati. Le pogledjmo katero drugo podjetje, kako je s časom napredovalo ter prišlo do visoke stopinje dovršenosti! Prevažanje blaga bilo j, nekdanj zaradi slabih potov in zaradi počasnosti jako težavno; še huje je bilo potovati. Kako pa je sedaj?! V železničnem vozu človek mirno sedi in kakor ptič drči proti namenjenemu kraju. Nekdanj je človek mogel daljnemu prijatelju ali znancu težko kaj sporočiti. Moral je poiskati človeka, da mu je odnesel pismo. In koliko časa je preteklo, da je dobil njegov odgovor! Danes lahko pišeš, kamor ti drago. V malo dneh pride pismo v najdaljnjejše kraje. Ako pa imaš kaj nujnega, sporočiš lahko po brzjavu v malo minutah Bog ve kam, ali pa se v nekaterih krajih celo kar lahko pogovoriš z dotičnikom (po telefonu) itd.

Čudno se bode komu zdelo, kako je mogoče tako zelo napredovati. Um človeški, zasledivši razne prirodne moči, okoristil se jih je. Spoznavši moč soparovo, uklenil jo je ter jej odkazal opravila, velikanska in težavna, katera sedaj točno opravlja. Osledil je električni tok, odkazal mu pot in izročil mu zopet svoja opravila. Toda tudi kmetijstvo se je razvilo v teku let. Iz raja pregnani Adam ni si postavil lepih poslopij in mirno kmetoval, kakor delamo danes. Saj nam kažejo ostanki selišč precej poznejšnjih rodov vse drugačno lice od naših: drugačne stavbe, drugačna orodja, sploh vse drugače. Tudi kmetijstvo je zelo napredovalo, toda jako počasi, tako počasi a rod rodu napredka niti ne opazi, in od tod tisti prazni izgovori: „Tudi predniki so tako delali, pa se jim je dobro godilo.“ Kaj bi bilo, ko bi vsi stanovi tako govorili? Kje bi bil potem naš obrt, kje naša kupčija, kje vede itd.

Včasih je dobro, da človek ne veruje vsega takoj — posebno pri kmetijstvu je to zelo priporočati, ker na nobeno podjetje ne vpliva toliko in tako različnih okoliščin, kakor na kmetijsko. Vendar pa smo vse preozkosrčni, vse prepolagoma korakamo naprej, in tako se je zgodilo, da nas je čas mnogo prehitel, mi pa, zastavši za njim, borimo se z bedo, katera nas vedno bolj in bolj pritiska. Ne preostaja nam nič drugega, nego da prav krepko poberemo stopinje za časom, da se uživimo popolnoma v njegove razmere, sicer nas bode prignala sila do tega. Ako pa čakamo sile, godilo se nam bode toliko huje. Čim prej se predramimo, tem prej bomo iz zadrege. Kdor pa hoče napredovati, ne zanaša naj se preveč na tujo pomoč. Nikoli ne moremo dosti priporočati, da je prvo in najbolj uspešno vedno le svoje delo. Delajmo, kakor da bi od nikogar ničesar ne potrebovali, delali pa za vse.

Le na ta način nam bode moči povzdigniti kmetijski stan do boljšega gmotnega stanja, kakeršnega tako zelo potrebuje in kakeršen je tudi za deželo in državo tako velikanske važnosti. Ne smemo misliti, da se v

obče ravna blagostanje kake dežele po ugodnem razmerju med izvozom in uvozom, marveč potem, komu prihaja v roke denar, ki se steka v deželo.*) Kaj nam pomaga peščica kapitalistov, če je masa narodova — berač?! Srednjemu stanu je treba pomoči! Saj nam je znano, kolike važnostj je ta stan za državo. Blagostanje njegovo ukrepilo bode državo vsestranski. Če pa se zbira kapital le v nekaterih slojevih, občni blaginji ni mnogo pomagano.

Vsaka dobra stvar mora imeti dobro podlogo. Zato bode pa tudi le duševno in gmotno srečen kmetijski stan**) mogel služiti prihodnjosti z dobrim in blagim potomstvom. Države, katere imajo tako podlogo, ni se jim bati pogube. Da pa kmetovalec napreduje, treba je, da odpravi zlo in da se drži dobrega. Zato je pa treba, da zlo spozna, spozna tudi njegove vzroke in jih odpravi. Daljnemu napredku pa bode potem glavno pravilo, da se stroški po mogočnosti zmanjšajo, dohodki pa povečajo.

Veliko zlo kmetovalcu je nevednost, neznanje mnogih dohodkov v kmetijstvu, katerih, ako so rabni, ne zna se okoristiti, ako pa so slabi, ne ve jih odstraniti. Nevednosti odpomore se z uč. njem. Učenje pojasni kmetovalcu vse njegovo delo, in kmetovalec, kateri vse svoje področje pozna, stoji na trdni podlogi. E. Š.

Solski vrtovi.

„Že zopet! Saj se je tiskalo že toliko knjig in knjižic, člankov in člančičev, da se človek skoraj ne izpozna mej toliko obilico tiskovin. Vsak pisatelj hoče svojega prednika prekositi, vsak hoče z novimi mislimi novimi predlogi svet presenetiti. A reč, za katero se vsi trudijo, ta res dobra reč, vkljub temu ne napreduje. Morebiti pa tudi zaradi tega ne napreduje?!“

Tako ali podobno utegne marsikateri č. čitatelj vzdihniti, ko bo zagledal gorenji naslov. A prijatelj! ne sodi preostro. Saj imajo vsi pisatelji menda dobro voljo. Vsi bi radi, da bi se ustanovilo veliko lepih šolskih in posredno tudi zasobnih vrtov, ker so prepričani, da lep vrt ne koristi lastniku le gmotno, nego še veliko bolj moralno. A pisatelji so ljudje, in ljudje so tisti, katere kličejo na delo, zato so pa dokajkrat vse lepe besede „bob ob steno“. Res da so napisali tudi veliko nepraktičnega. Idealno osnovanih vrtov so hoteli ter jih prenagloma zahtevali. A tega jim ne smemo šteti v naglaven greh. To sta čas in „moda“ nanesla, a bo tudi čas popravil, Marsikdo je poskusil po teh idealih tudi delati. A šlo mu ni. Toda obupati ne smemo. Vztrajno moramo delati, odločevati ljuliko od zrnja, in naposled

*) Ista je z domačim prometom. Tudi tu je treba gledati, na kak način prihajajo kmetijski pridelki uživalcem (konsumentom) v roke.

**) Zakaj ne omenjam tu, koliko važen je tudi obrtni stan, opravičeno bodi s tem, da je članek pisan za kmetijsk list in v ta namen, da bi pospešil kmetijski napredek.

bode dobra reč zmagala povsod. O vrtovih se bode v prihodnje še več pisalo nego se je dosedaj. A pisalo se bode vedno bolj na praktični podlogi, in potem bo uspeh gotov.

Da vrtnarstvo vkljub vsemu pouku ni napredovalo, temu je več vzrokov. Za lep vrt nam je treba najprej primerne prostora poleg hiše. Ta prostor je pa potem treba dobro pripraviti. A vse to stane mnogo denarja. Večkrat nam pa nedostaje prostora, denarja in — volje, in marsikdo ne vztraja, da bi premagal te zapreke. Vzemimo pa, da te težave še premaga. Prostor odmerijo, ogradi in igradujejo. Načrt je narejen. Zdaj pa pride vrsta na moža, ki naj vrt uredi, da bode ugajal namenu. A mož tega ne ume. No — čudno res ni, — pa pustimo to!

Zopet drug se pa dela, kakor da ni njegova dolžnost kaj storiti, nego vse, prav vse naj naredi občina, on bo pa že potem ponosno vodil nadzornika po — svojem vrtu. Narobe svet! Od tistih ljudi, katere hoče z lepo urejenim vrtom še le vnemati za dobro in koristno stvar, od tistih ljudi torej zahteva več razsodnosti, nego je ima — sam!

Tretji je pa zmožen, in stvar ga tudi veseli. A skrbi ga, da ne bo vzmogel stroškov, ker občina ni več zvršila, nego le glavna dela. Res, da lep in vzgleden vrt mnogo stane denarja in truda, a kje je pa zapisano da mora biti vsak vrt takoj prvo leto vzgleden!? Prvo leto naj uredi nekaj, drugo nekaj i. t. d., in stroški bodo neznatni, a tem več bo veselje, ker se bo s svojim naporom dokopal do lepega vrta. Saj ni, da bi moralo takoj prvo leto na vrtu stati n. pr. 100 naglav, 60 gladijol, 40 čajevk in 10 kan. Prvo leto mu lahko učenci naneso 100 in več korenin trobentic za obrobke, pastirji mu nakopljejo za malo krajcarjev šipkovih palic (rosa canina), in naglovega semena lahko dobi zastonj i. t. d. To seme se poseje, in šipek se okuluje. Prihodnje leto pa že oboje cvete. Vidi pa pri sosedih tudi drugih cvetic. Poprosi jih semena, potaknencev, korenin i. t. d., in v par letih ima lepo zbirko cvetic in rož. Ta sad svojega truda pa človeka bolj veseli, nego če bi si bil vsega nakupil z polnim možničkom v roci.

Vrtnarstvo pa pri nas nekaj tudi ne napreduje zaradi preveč pouka. Ta pouk je včasih nejasen in velikokrat brez praktične podloge. Omenil sem že, da je večina dosedanjih knjig in člankov o vrtnarstvu na preidealnem stališču. Od šolskega vrta marsikak pisatelj zahteva vse mogoče in — nemogoče. Ako bi ga pa postavili nanj in mu tudi dali vse pomočke, ne vedel bi se na njem ganiti ni naprej ni nazaj. Siva vsa je teorija! In ta „siva teorija“ je zahtevala od šolskega vrta stvari, ki presezajo moči botaničnih vrtov, kmetijskih šol i. t. d. Učitelj, ki bi oskrboval tak vrt, moral bi biti temeljit botanik, kemik, sadjar, vinar in poljedelec in — Bog ve, kaj še vse. Dobro, — če bi se tako računilo; Botanik ima 1200 gld. na leto, kemik 1800, sadjar 600, vinar 400 — 4000 gld. Učitelj ima pa na